

učnem načrtu je izbere dovolj. To bi bila knjiga, posvečena izključno naši državi, vsemu njenemu bitju in žitju.

4. »Kresnice« — ki nas popeljejo križem krazem po svetu.

Vem, da bi to, Vranc-Dolgan rada odprla svoje predale, kjer imata zaprti tisto že predelano učno gradivo, čigar naslove beremo v učnem načrtu. Ni treba, da bi nam dala »učne slike«, ampak snovi in zopet snovi potrebujemo. Če bi pa Mladinska matica potrebovala strokovnjaka-specialista v eni veji

državnega gospodarstva za izpolnitev (s statistikami...) knjige, pa naj ga dobi in plača.

Se nekaj. »Naš rod« naj bi prinašal v vsaki številki po eno sliko naših velmož, lepih krajev..., te slike bi v šoli okvirili in bi vse doma na zidu in nemo utrjevale državljansko vzgojo družine, tudi ateka in mame.

Z gornjimi misli nisem hotel zmanjševati in podcenjevati dosedanjega dela obeh knjižnih založb, temveč hotel sem dodati kameček k razvoju obeh matic. In vesel bom, če se bo upošteval.

Kodrič R.

Pismo mlademu tovarišu

Dragi tovariši! Pri čitanju Tvojega pisma se ne morem braniti vtisa, da imaš ob prvem nastopu službe grenko-sladke občutke. Sladke zato, ker si po dolgih letih čakanja vendar enkrat v službi — grenke pa zato, ker imaš pred seboj — kakor pišeš — toliko ovir. Vprašuje me za svet: Dovolj, da ti na kratko pojasnim nekaj načelnega.

Vsaka družina ima v vzgojnem oziru glede svojih otrok posebne želje. Te želje skušajo udeležiti v lastno močjo in s pomočjo šol. Tudi država, ki je zveza družin, ima svoje posebne želje v vzgojnem oziru in v pogledu znanja. Vse te želje tolmačijo starši bodisi ustno, bodisi po svojih zastopnikih v krajevnih šolskih odborih, država pa po zakonu.

Vzgojna stremiljenja države so pa večkrat v nasprotju z vzgojnimi stremiljenjem posameznih družin in to zlasti v času velikih dob. Tu imaš prvo oviro, ki pa ti ne bode delala težav, ker se moraš zavedati, da si v službi celote, ne pa posameznikov.

Kot sin delavske rodbine si rasteš v delavskih razmerah. Razmere so se poostrele, ko si študiral v mestu, kjer je gospodarsko in kulturno življenje drugo nego v kmetijski občini, kjer si sedaj. Jasno je, da ne moreš meriti sedanjih razmer ne z onimi v mestu, ne z onimi, kjer si rasteš. Ako jih pa meriš, boš postal v kraju nesrečen, ker ne boš razumel Ti ljudi, ne ljudje Tebe. Zato se moraš zvesti v vas, t. j. čutiti in živeti moraš z ljudmi sedanjega okoliša. To Ti bo mogoče le, ako najprej dobro preštudiraš življenjske prilike posameznih družin tvojih učencev in celotne

šolske občine. Poznati moraš njihovo gospodarstvo, kulturni in socialni nivo. Poznal sem mladega tovariša v sosednjih hribih, ki si je s takim študijem in poznejšim delom pridobil tak ugled, da še sedaj govore o njem v tretji osebi.

Vidiš, tako moraš začeti tudi ti. Čim boš dobro prekvasil vse prilike tvojega okoliša, boš vedel, kje Ti je prijeto za delo in v šoli, da bo vse šolsko delo slonelo na življenju. Na ta način boš postal ljudski učitelj v pravem pomenu besede. Kraj boš vzljubil, ljudje pa bodo vzljubili Tebe.

Bolj kot kdaj prej, je sedaj namreč nujno potrebno, da si z žitjem in bitjem v vasi. Državni interesi in interesi splošnosti zahtevajo, da poznaš vas, vaško življenje do potankosti, da moreš čimbolj zasledovati cilj, ki Ti ga nalaga država v zakonu. Vedi, da vzgajaš duha enotnosti, ki mora biti v vsaki urejeni državi. V dosego tega pa rabiš mir in stalnost. Baš radi tega ima tudi stanovska organizacija v svojem programu načelno zahtevo po učiteljski stalnosti, da se ne ponavlja stavek: »Beg kmata v mesto — beg učiteljstva v mesto.«

To, dragi tovariš, je predvsem nujno, da veš kaj si in kakšno funkcijo opravljaš kot poedinec v celoti. Ko se tega dobro zaveš in zavedaš, Ti bo lahko stopati dalje po začrtani poti.

Bodi mi zdrav in oglasi se še!

V Kotlini, v marcu 1938.

K.

En korak naprej

Našo zadrujo že poznate, zato ne zamerite, da vas ponovno opozarjamo nanjo, to se pravi, na njen namen: postaviti za nas učiteljske skupen dom, ki naj bi nudil posameznim tovarišicam stanovanja ter jim nadomestil družinski krog, poleg tega pa naj bi nudil prenočišče in bivališče učiteljicam, ki priložnostno prihajajo v Ljubljano. Trajno pridobitev vsemu učiteljskemu stanu bo pa nudil dom z internatom, ki ga bo ustanovil za učiteljske hčere ter z gospodinjinsko šolo za absolutne učiteljske šole. Poleg tega gospodarskega in socialnega smotra imamo pa pred seboj še drug, idejni cilj: dom naj postane kulturno središče ne le vseh slovenskih učiteljic, marveč tudi vsega slovenskega ženstva. V njem se bodo ob prilikah zbirale ne le učiteljice iz vse Jugoslavije, marveč imele bomo večjo možnost priti v stike tudi z učiteljicami in drugimi ženami iz raznih krajev. To bo poglobilo naše obzorje in razširilo naše poglede.

Danes smo temu našemu cilju velik korak bliže: kupile smo stavbni prostor 1135 m² na jako lepem prostoru (na vogalu Streliške in Strossmayerjeve ulice) in razmeroma poceni. Potrošile smo ves razpoložljivi denar, ki je pa zadoščal le za polovico kupnine. Za drugo polovico smo se morale zadolžiti.

Drage tovarišice! Povsod ste na delu: po vseh kulturnih, humanitarnih, racionalnih društvih se udeležujete in jih podpirate moralno in gmotno. Kdor potrebuje vztrajnih, zanesljivih, požrtvovalnih delavk, vsak išče in najde v prvi vrsti učiteljice. Samo napram ženski stanovski ustanovi bi odrekale, tam, kjer se v udeleževanju zrcali kulturna in gospodarska zrelost moderne žene? Nemočel!

Ve, ki razdate samo na milodarih lepe vsote, ve bi ne podarile našemu domu enega kamna, za kar bi se vam odtegovalo bore mesečnih 11 din? Da je ta dar zmogljiv, priznavajo tovarišice, ki kamne že skladajo, in zatrjujejo, da te žrtve niti ne občutijo ne. In vendar so nam one omogočile sedanjí nakup zemljišča. Pomislite, kaj lahko dosežemo, če složno strnjeno nadaljujemo započeto delo!

Dokažimo, tovarišice, v dejanju, da smisel za skupnost in višje smotre ni zamrl v nas! Apeliramo pa tudi na tovariše, naj nas moralno podpirajo v našem stremiljenju. Zakaj uspehi, ki jih bomo dosegle učiteljice, bodo dvignile ugled vsega stanu!

Dom učiteljic.

Saša Ličin:

Bolovanje

V deželj Titikaki je živel učitelj Bodec Miha s svojo ženo in nadebudnim sinkom. Nadebudni sinko je takrat dovršil toliko razredov, da je bil ravno goden za vpis v prvo gimnazijo. To se je tudi zgodilo in sedaj se vozi Bodec Miha nazaj v hribe, nazaj k ženi, nazaj k deci. V mislih pa je še vedno pri sinu, ki ga je pustil v mestu. Prva gimnazija! Kdaj bo šele kaj prida iz njega? Tu pri nas gre vse tako počasi.

Tedaj je Bodec nekaj zbledel v želodcu. »Ne, to ni želodec«, je modroval sam s seboj in v mislih premleval ves nauk o ustroju človeka. Pa ga je zbledel drugič tako močno, da se je komaj privlekel domov, razpravil in legel v posteljo. Vsa v skrbeh je gledala žena trepeč obraz svojega moža in ni niti upala vprašati po sinu, ki je ostal v mestu. Prva gimnazija! Učitelj Bodec je bil resno bolan, zato mu je šolski upravitelj brez nadaljnega zapovedal, naj tri dni ostane doma. Seveda, če bo dopust daljši pa zdravniško spričevalo ali pa zdravniški komisijski pregled. Paragraf je paragraf. Miha Bodec razume, samo kako bo šel k zdravniku, tega ne razume. A mora iti. Zopet ga je nekje prav neusmiljeno zbledlo, da se mu je na čelu nabral pot. S tresočo roko je žena brisala čelo in ga bodrila: »V mesto moraš, tam te pregledajo in dobiš dopust. Čim prej, tem bolje. Služba je služba!«

Drugi dan je Bodec v mestu poiskal uradnega zdravnika. Ta ga je potipal tu, poslušal tam in konec. Dobil je zdravniško spričevalo, v lekarni zdravila in od žene očitke, zakaj je bilo treba porabiti 180 dinarjev? Spisal je prošnjo za petnajstdnevni dopust in jo poslal svoji gosposki. Petnajst dni se mu je vlekle v neskončnost. Že se je bolezen obračala na bolje, ko so se čisto nepričakovano oglasili zboldljaji na desni strani. Bodec je

kuhala vročina, zavedal pa se je še vedno, da mu dopust poteče. Upravitelj je svetoval, naj zahteva zdravniško komisijo ali pa naj gre v mesto sam do nje. Iz vsem znanih vzrokov se je odločil za drugi nasvet. Žena ga je toplo zavila okoli vratu, da se ne prehladi, spremila do vežnih vrat in v skrbeh gledala za odhajajočim. Na glavni cesti bo sedel na poštni voz.

Ko je prišel v mesto, se je pravilno javil pri prvem članu komisije, nato poiskal drugega in končno na licu mesta našel tretjega. V ordinacijski sobi se je do potrebnega razpravil. Začela ga je tresti mrzlica, lotila se ga je grozna utrujenost; padel je v nezavest.

Zdravniki so ga zdramili, tipali tu, poslušali tam in bilo bi skoraj končano, ko se ne bi oglašil prvi član:

»Gospoda kolega, ali sploh poznata tega gospoda?« Zdravnika sta se spogledala, eden izmed njiju je pozabil od presenečenja zapreti usta, drugi pa je v zmešnjavi modro dejal:

»Menda je bil že pri meni, a lahko je tudi kdo drugi.« Zopet je povzel prvi:

»Gospod Bodec, če ste resnično učitelj Bodec, tedaj se legitimirajte kot pravi Miha Bodec. Tu pravi neki paragraf, ki je veljaven v vsej deželi, da moramo to zahtevati.«

Bodec je gledal izgubljeno v trojico in bolno izdaval: »Ne, legitimacijo sem pustil doma.« Zdravnika sta pričela pospravljati instrumente. Bodec pa se je bolan in strit odpljaj z vozom domov. Ko se je v postelji nekoliko pregledel je povedal vse ženi, kot je resnično doživel. Med mrzlimi obkladki je končno pripoznal, da je vsa pot zaman in tudi priznal, da ga to stane 60 dinarjev.

Bolezen pa se mu je poslabšala toliko, da ni več upal na pot v mesto. Tedaj mu je tovariš upravitelj dal zadnji nasvet: »Pokličimo komisijo.«

Čez nekaj dni se je ustavil pred Bodec-vim stanovanjem avto in izstopili so člani ko-

Šolski referenti in šolski tajniki

Šolski referenti in šolski tajniki so nova zvanja, predvidena v Uredbi o ustroju Ministrstva prosvete od 31. marca 1937. l. za učitelje(-ice) ljudskih in meščanskih šol. Po 1. aprilu 1938. l. se bo začel izvrševati predpis čl. 22. do 25. omenjene uredbe, ker bo predvidoma v proračunu za leto 1938./39. določen kredit, potreben za izvršitev teh predpisov. (Uredba je dobila namreč obvezno moč že 1. IV. 1937., a se ni izvršila radi pomanjkanja kredita v drž. proračunu.) Citirani člani določajo zvanja, položaje in pogoje za postavitev uradnikov za prosvetne referate pri ministrstvu prosvete, pri posvetnih oddelkih bankih uprav in sreskih načelstvih. Omenjena uredba je izdelana z namenom, da se v resoru ministrstva prosvete, s stalnim kadrom verzirane in strokovno izvežbanega uradništva zboljša administracija, ki je doslej trpela, ker se je pridruženo učiteljstvo, pa tudi drugo uradništvo prepogosto menjalo.

Novosti, ki jih prinaša ta uredba, se predvsem tičejo učiteljstva, ki omenjenim oblastvom poslej ne bo moglo biti več dodeljeno, temveč le premeščeno z novim zvanjem. Pri ministrstvu in prosvetnih oddelkih pri bankih upravah bodo učitelji prevedeni v zvanje šolskih referentov, pri sreskih načelstvih pa v zvanje šolskih tajnikov. Seveda izgube s to prevedbo pravico do stanarine, ki so jo uživali kot učitelji.

Za poznejše napredovanje tako prevedenega učiteljstva veljajo predpisi uradniškega zakona, kot za druge resore, torej brez omejitev iz § 258., odst. 2., u. z. Edina rekompensacija za izgubljeno stanarino je to, da prej izpolnijo pogoje za napredovanje v V. položajno skupino.

Učiteljice in učitelji, ki s prevedbo izgube stanarino, bodo dosegli nadomestilo šele v teku časa z napredovanjem v višjo skupino.

Verjetno je, da mnogi ne bodo hoteli in ne mogli utrpeti te zgube. Kljub temu si oblastvo ni delalo skrbi, kako jih bo eventualno nadomestilo. Vedno se najde, razen poročenih učiteljic, tudi moških interesentov, ki bodo iz kakršnih koli razlogov radi žrtvovali stanarino za zvanje.

Ali se bo na ta način izboljšala administracija, bo pokazala praksa. Težje je uspešno vršiti poklic, za katerega se nismo pripravili. Radi tega so za prevedbo v novo zvanje uradnikov predpisani izpiti s predhodnim tečajem (sreski šolski nadzorniki, učitelji za manj nadarjeno deco in učitelji za meščanske šole). Ne trdimo, da je administrativna služba težja od učiteljske, pač pa se od nje razlikuje, in bi tistim, ki se za njo odločijo, bil potreben teoretičen tečaj, a za tem praktično delo najprej pri srezu. Tu bi se lahko ugotovilo veselje in interes za delo in v primeru potrebe dala možnost vrnitve v šolo.

Na ta način bi banske uprave imele vedno na razpolago nadomestilo za šolske referente, katere bi jemale izmed starejših, oziroma sposobnejših šolskih tajnikov pri srezih, a ministrstvo bi moglo izpopolnjevati prosta mesta referentov s šolskimi referenti iz bankih uprav.

Uredba tega sicer ne določa, pa tudi ne zabranjuje, a prepričani smo, da bi to bila najboljša pot k željenemu cilju.

S takim postopkom bi se tudi uvedla primerna gradacija za napredovanje od manjšega oblastva k višjemu, kar bi prizadete spodbujalo tudi k tekmovanju in pridnosti in vestnosti v službi, kajti človek ostane le človek in ceniti ume le tisto, kar je s težavo pridobil.

(Opomba uredništva: Priobčujemo gornji članek kot mišljenje organiziranega člana.)

Učiteljski pokret

Naša vas in učiteljevo delo v šoli

Referat tov. Miloša Verka, predsednika sres. učiteljskega društva za Šmarje - Rogatec

Zelo zanimiva za psihološki študij našega podeželja je bila doba ob prelomu konjunktura in nastopu krize. Proti vsakemu pričakovanju je prenehalo povpraševanje po blagu in do takrat tako zaničevani denar je nenadoma postal zelo dragocen. Vsakemu mešetarku je prej kupal iz zunanjih žepov, čez noč pa je zgubil v listnice v notranjih žepih, v železne blagajne, in skrite kotičke kmetijskih domov, zamrznil v denarnih zavodih, a tudi privatniki so ga zatajili. Nikjer ga ni bilo in vendar je zavladal vsemu življenju.

Opojnosti povojne psihoze je sledilo iztreznjenje. Toda le deloma. Veliki del kmetškega prebivalstva je instinktivno spoznal, da je konec veseljačenja in polnih žepov ter se je vrgel na delo po stari navadi. Iz kuhinj je izginila vsa začasna navlaka: kava, sladkor, čaj, dišave. Zganci, fižol in koruzni kruh so zopet zasedli svoja mesta. Na srečo samemu sebi je prebivalstvo vasi vzelo na svoje rame usodni izrek, da mu bo zemlja trnje in osat rodila in si bo v potu svojega obraza pridelal vsakdanji kruh. Pravočasno so si zavihali rokave, njihove roke so sicer danes žuljave, a njihovi domovi so trdni. Za mnoge je bil povratek k tradiciji dedov pač grenak, zdravilo pa je bilo pravilno in je vrnilo ljudi poklicu in domu. Na oboje so bili v povodnji denarja že skoro pozabili. Sledile so slabe letine in videti je bilo, da se hoče zemlja za parletno nezvestobo nekoliko pomaščevati. Pa ne! Zemlja ni maščevalna, le skrajno pravična je, nikoli ne posojuje, ničesar ne da zastonj,

vsako kapljico znoja in vsako trohico gnoja povrne prej ali slej.

Bili so drugi, bilo jih je mnogo manj, ki so hoteli zavreti tok časa in živeti v obilju v sladkem brezdelju. Prepozno so spoznali, da so časi minili, kopicili so dolgove in pogreznili domove v gospodarsko brezno. Zaščita jih je držala še na površju, državna pomoč bo mnoge rešila, ako dobo vsaj sedaj poprijeli za delo in s podvojeno silo popravili zamujeno, ako pa ne, bodo njihovi domovi morali dobiti druge gospodarje s svežo krvjo in krepko voljo.

Med kmeti je bilo in bo nekaj zakrknjenih fatalistov. Njim ni pomoči, če jim je vseeno, ali jih bijejo lastna ali tuja vrata. V poštev prihajajo le kot številke, ne pa kot instrumenti dela in napredka.

Živimo v dobi, ko se vse stalno spreminja, preobrača, preobrazuje, v večnem nemiru, ko je stalna sama nestalnost. Ni čuda, da se v taki dobi polasča tudi vasi nekaj nemir. Kmet najbolj občuti nesigurnost cen na tržiščih, rad bi usmeril svoje gospodarstvo na ono stran, ki obeta največ dobička, a je običajno razočaran, ker je pač kmetovo delo nekaj časovno zelo raztegnjenega in potrebuje za konkretne uspehe po eno, navadno pa celo po več let, življenje ostalih stanov pa se razvija v blaznem tempu in mu kmet ne more slediti.

Govoriti tu ali tam o važnosti kmetškega stanu za državno zajednico in človečanstvo sploh, se mi zdi nepotrebno. Že iz tega, kako se državne oblasti s konkretnimi ukrepi in zakonodajo trudijo, da ohranijo življenjsko silo in sposobnost kmetškega življa in da jih pri tem delu podpira ogromna privatna iniciativa, je razvidno, da je tukaj v vprašanju problem, kjer se naj združijo vse konstruktivne sile k skupni akciji. Učiteljstvu je pri tej akciji mogoče sodelovati v veliko večji meri nego se običajno misli.

Povsem sigurno je, da bo učiteljstvo podprlo vsako, državno, samoupravno ali privatno akcijo za izboljšanje položaja kmetškega stanu. Saj je tudi skrajno potrebno, da se tukaj družijo vse moči, kajti delo je zaradi kmetške konservativnosti zelo težavno.

Opaziti je, da širše plasti naroda le nerade in v malem številu posejajo gospodarska predavanja. Je pa to razumljivo, ker je vsako gospodarsko predavanje vsaj prikrita kritika sedanjega načina dela, in kritike samega sebe nihče ne posluša radi. Bolj privlačni so politični govorniki, ki si hočejo pridobiti simpatije in popularnost in ki radi tega najdejo vzroke za vse neuspehe in za vse slabo izven kroga svojih poslušalcev in jih tako indirektno navajajo, da iščejo v vsem svojem delu vzroke za neuspehe izven sebe in valijo vso krivdo na vse mogoče druge faktorje in se tako polagoma privadijo na absolutno pomanjkanje avtokritike.

Za vsakogar, osobito za kmata, pa je solidna avtokritika osnovni pogoj za napredek, ker je ravno kmet med onimi redkimi stanov, ki nimajo nadzorstva nad seboj in jim nihče ne more z ukazi uravnavati delovanja na boljše principe. Vaško javno mnenje o posameznikih je sicer sigurno merilo, a to molči običajno in spregovori le ob izbruhih sovraštva, takrat pa pokaže ves svoj obseg in globino.

Naše izvenšolsko delo je namenjeno sedanjosti in bližnji bodočnosti in je kot tako predmet razprave zase. Le eno bi rad tukaj poudaril. Nikoli ne bomo našega kmata dvignili iz duševnega mrtvila v množicah. Treba je delati individualno, od moža do moža, od hiše do hiše, kajti le konkretni in vidni uspehi posameznikov bodo polagoma privabili tudi druge k posnemanju. (Dalje prihodnjic.)